

UIT DE HISTORIE VAN KOEDIJK

door J.P. Geus

XXXX – Land- en waternamen

In de nieuwbouwwijk “De Weidt” zijn een aantal voormalige land- en waternamen gebruikt als straatnaam. De meeste van deze namen zijn afkomstig uit het gebied dat voorheen tot de gemeente Koedijk heeft behoord. Er zijn echter ook enkele namen van buiten dat gebied.

Heinskensdel, bijvoorbeeld, was een waterrijk gebied in de vroegere gemeente Zuid-Scharwoude, terwijl de Meijersloot in de vroegere gemeente Broek op Langedijk lag en Boszool in de gemeente Oudkarspel.

Van enkele namen, die uit het gebied van Koedijk afkomstig zijn, kan iets omtrent de mogelijke herkomst van de namen worden achterhaald.

“De Oord” was de naam van meerdere percelen land. Oord was de benaming van een in het water vooruitspringend hoek land.

Zo bestond er in 1530, dus vóór de bedijking van de diverse meren, “Den Oert” bij de Mare, bij de Grootte Cleijmeer, aan de Aelmeer (later Daalmeer) en aan de Vroondermeer.

Er waren in 1530 behalve enkele meren ook een aantal dellen, dat waren heel ondiepe plassen die later voor een deel, door ze met bagger op te hogen, tot land zijn gemaakt. Tussen de Kleimeer en de Diepsmeer lag het Harpedel, ook wel Herpedel genoemd. Ten oosten van de Nauertogt lag het Kromdel, eerder ook wel Crommedel genoemd. Dat del had een iets gebogen vorm (het was krom). Iets zuidelijker lag “ ’t Laenedel” in het verlengde van de “Laenkesloot”. In onze hedendaagse taal te lezen als Langedel en Langesloot. Die Laenkesloot is in de volksmond vervormd tot Laantjessloot en vervolgens to “Het Laantje”.

De Nauertogt is weer een ander verhaal. Dat “Nauwe” is een oud woord voor nieuwe. Die nieuwe tocht moet een gegraven water zijn geweest dat de Daalmeer via het Cromdel verbond met de Kleine Kleimeer. Op de kaart van 1530 komt het voor als “Die Nieuwe tocht”. Op de kadasterkaarten staat het als Nieuwe togt vermeld, maar in het spraakgebruik was het steeds “De Nauwertocht”.

Een verschil tussen de aanduiding op kaarten en de plaatselijke benaming vinden we ook ten opzichte van de Noorder- en Zuiderveersloot. Op de kaart van 1530 vinden we achter wat nu café De Bonte Koe is “de noerder veersloot” en achter de huidige winkel van Slikker “de zuijder veersloot” (veren is in de taal van die tijd hetzelfde als varen). Dus de noorder- en zuidervaarsloot. De kadasterkaarten vermelden hier echter al sinds 1830 de noorder- en zuiderveensloot, wat bij buitenstaanders de gedachte opwekt als zouden deze twee vrijwel evenwijdige sloten iets te maken hebben met een veenontginning. Gaan we nu andere kaarten bestuderen dan zien we dat op de kaart die tussen 1660 en 1680 door Jan Jansz Dou, in opdracht van het Hoogheemraadschap van de Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en Westfriesland, van het gebied boven het IJ werd gemaakt de naam veensloot al voorkomt. Een kaart van Geestmerambacht en Schager- en Niedorper cogge, omstreeks 1730 gegraveerd door Hendrik de Leth, heeft ook de naam Veeensloot overgenomen. Hetzelfde geldt voor de topografische kaarten van het vroegere Ministerie van Oorlog. Men heeft elkaar klakkeloos nageschreven.

De werkelijke benaming zoals die ook door de plaatselijke autoriteiten in tientallen akten van transport genoteerd werd, is nooit anders geweest dan Veersloot. De gedrukte kaarten zijn hier fout en daardoor misleidend.

Over het ontstaan, de betekenis en de vervorming van de diverse land- en waternamen is nog heel veel te vertellen, maar daarnaast moet ook nog enorm veel worden onderzocht.